

AKDENİZ BÖLGESİ ÇUKUROVA İLİNDEKİ GEZİCİ MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİ İÇİN ESNEK MOBİL KONUT TASARIMI

İlayda MUTLU^{1*}, İsmail Emre KAVUT²

^{1*} Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye.

ilaydamutlu2010@gmail.com, ORCID: 0009-0007-6047-5509

² Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye.

emre.kavut@msgsu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2672-4122

Özet

Bu çalışma, Çukurova Havzası'nda mevsimlik tarım işçiliği yapan ailelerin barınma sorunlarını inceleyerek, bu sorunlara yönelik modüler, taşınabilir ve sürdürülebilir yaşam birimi tasarımı önermektedir. Tarım işçilerinin mevcut barınma koşulları; sağlık, güvenlik, mahremiyet ve yaşam kalitesi açısından yetersizdir. Çalışmada, yerleşim dokuları ve kullanıcı ihtiyaçları betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiş; literatür taraması ve doküman analizi yoluyla elde edilen verilerle tasarım ilkeleri belirlenmiştir. Esneklik, uyarlanabilirlik, mahremiyet, dayanıklılık, taşınabilirlik, maliyet ve sürdürülebilirlik gibi ilkeler temelinde modüler bir yaşam birimi ve çok işlevli mobilya çözümleri geliştirilmiştir. Kültürel alışkanlıklar da göz önünde bulundurularak katlanabilir ve yerden tasarruf sağlayan sistemler tasarlanmıştır. Elde edilen bulgular, önerilen çözümün yalnızca taşınabilirliği değil; aynı zamanda kullanıcıların yaşam kalitesini artıran bütüncül bir yaklaşımı desteklediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Mobil Konut, Mevsimlik Tarım İşçileri, Fonksiyonel Mobilya, Çukurova Bölgesi, Dayanıklılık ve Esneklik.

FLEXIBLE MOBILE HOUSING DESIGN FOR MOBILE SEASONAL AGRICULTURAL WORKERS IN THE ÇUKUROVA REGION OF THE MEDITERRANEAN

Abstract

This study focuses on the housing problems faced by seasonal agricultural worker families in the Çukurova Basin and proposes modular, portable, and sustainable living unit designs as a solution. The current living conditions of seasonal agricultural workers are inadequate in terms of health, safety, privacy, and quality of life. Within the scope of the study, settlement patterns and user needs were evaluated using descriptive analysis; design principles were developed based on findings obtained through literature review and document analysis. A modular living unit and multifunctional furniture systems were designed around principles such as flexibility, adaptability, privacy, durability, portability, cost-effectiveness, and sustainability. Culturally appropriate, foldable, and space-saving solutions were integrated into the design process. Findings indicate that the proposed design offers not only portability but also a holistic solution that enhances living standards and supports users' social lifestyles, providing healthier and safer housing conditions.

Keywords: Mobile Housing, Seasonal Agricultural Workers, Functional Furniture, Çukurova Region, Resilience and Flexibility.

1. GİRİŞ

Mevsimlik tarım işçileri, Türkiye’de tarımsal üretim süreçlerinin vazgeçilmez bir parçasını oluşturmakta ve genellikle belirli mevsimlerde 50’ye yakın farklı ilde çalışmaktadır. Ülke genelinde yaklaşık 1 milyon mevsimlik işçi, özellikle çapa ve hasat dönemlerinde yoğun olarak yer değiştirmekte ve çalışma alanlarına göç etmektedirler (Özbekmezci ve Sahil, 2013). Ancak, bu işçiler için çalışma ve barınma koşulları büyük bir sorun teşkil etmektedir. Sosyal güvenceden yoksun olmaları, kötü barınma koşulları, uzun ve zorlu çalışma saatleri gibi faktörler, onları toplumun en savunmasız gruplarından biri haline getirmektedir (Özbekmezci ve Sahil, 2013). Mevsimlik tarım işçileri, genellikle kayıt dışı olarak çalışmakta ve güvenceden yoksun olarak yaşamlarını sürdürmektedirler, bu da onların sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı bir durumda kalmalarına neden olmaktadır (Kara, 2015).

Bu sorunlar, özellikle kırsal kesimlerde “kırsal gettolar” olarak adlandırılan yerleşim alanlarında daha belirgin hale gelmektedir. Bu yerler, genellikle işçilerin göçebe yaşam tarzları ve geçici yerleşim ihtiyaçları doğrultusunda oluşmaktadır (Öztürk ve Gündoğdu, 2020). Mevsimlik tarım işçilerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yalnızca bir tasarım sorunu değil, aynı zamanda insani bir sorumluluk olarak ele alınmalıdır. Bu bağlamda, modüler yaşam alanları ve akıllı mobilya tasarımları gibi yenilikçi çözümler, işçilerin barınma sorunlarını çözmek ve yaşam kalitelerini yükseltmek için umut verici alternatifler sunmaktadır.

Mevsimlik işçilerin geçici yaşam alanlarının büyük bir kısmı, genellikle ahşap ve muşamba gibi malzemelerle inşa edilen ve kolaylıkla monte edilebilen çadırlar veya haymalar olarak adlandırılmaktadır (Özbekmezci ve Sahil, 2013). Bu yapılar, sadece yatak alanı ve depo olarak hizmet eder ve temel ihtiyaçların karşılanması konusunda kısıtlamalar taşımaktadır. Geleneksel çadır sistemleri, sosyal etkileşim, mahremiyet ve temel yaşam koşulları gibi birçok sorunu çözmekte yetersiz kalmaktadır. İşçilerin barınma ihtiyaçlarını daha etkili ve sürdürülebilir bir şekilde karşılamak amacıyla, modüler yaşam alanları ve taşınabilir konteyner sistemleri gibi akıllı tasarım çözümleri önem kazanmaktadır (Gündoğdu, 2018).

Modüler konteyner sistemleri, hafif ve taşınabilir olmalarının yanı sıra, işçilerin göçebe yaşam tarzına uyum sağlayacak şekilde özelleştirilmiş alanlar sunmaktadır. Bu sistemler, kullanıcı konforunu ve alan verimliliğini artırarak, işçilerin barınma ihtiyacını karşılamakta ve sosyal etkileşimi desteklemektedir (Arslan, 2019). Akıllı mobilya tasarımları, küçük ve kısıtlı alanlarda bile konfor ve işlevselliği birleştirerek, kullanıcıların yaşam kalitesini artırma potansiyeline sahip olmaktadır.

Gezici mevsimlik işçilerin barınma sorunları ele alındığında araştırmanın genel savı ve problemi, Çukurova Bölgesi’ndeki mevsimlik gezici tarım işçilerinin mevcut geçici yerleşim alanlarının barınma, hijyen ve güvenlik açısından fiziksel yeterlilik göstermediği yönündedir. Bu nedenle, hareketli ve modüler nitelikte tasarlanan mobil konut çözümlerinin, işçilerin temel mekânsal ihtiyaçlarını karşılamada daha işlevsel ve sürdürülebilir bir alternatif sunabileceği öngörülmektedir.

Bu çalışma, gezici tarım işçileri için geliştirilen modüler yaşam çözümlerinin tasarım ilkelerini ele almayı ve mobil konteynerlerin ve çok işlevli mobilyaların sunduğu avantajları detaylandırmayı amaçlamaktadır. Bu çözümler, işçilerin çalışma koşullarını iyileştirmek ve yaşam kalitesini yükseltmek için kapsamlı ve sürdürülebilir bir yaklaşım sunmayı hedeflemektedir. Tasarım önerileri, işçilerin barınma ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere yeniden düşünülerek, daha insanî ve etkili çözümler geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda, makalede “Mevsimlik tarım işçileri için barınma sorunları nelerdir?”, “Mobil ve taşınabilir konut tasarımları bu sorunları nasıl çözebilir?”, “Modüler kupürden tasarruf nasıl uyarlanabilir?” ve “Bu iletişim sosyal etkileşimi ve yaşam standartlarını nasıl iyileştirebilir?” gibi sorulara cevap vermek amaçlanmaktadır. Araştırmanın evreni olarak “Akdeniz Bölgesi, Çukurova Bölgesi’nde mevsimlik tarım işçiliği yapan aileler” seçilmiştir. Bu çalışmada, gezici mevsimlik tarım işçileri ve barınma sorunları, Türkiye’deki gezici mevsimlik tarım işçileri ve mobil konut tasarım kriterleri literatür taramasıyla incelenmiştir.

Mevsimlik tarım işçilerinin rolü ve önemi, tarım işçilerinin barınma sorunları ve özellikleri, barınma sorununa üretilen geçici çözümler literatürdeki karşılığı ele alınmış, daha sonra da Mevsimlik İşçilerin Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerisi geliştirilip tasarım kriterleri de belirlenerek sonuçlandırılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın materyalini, Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Çukurova Bölgesi'ndeki Tabaklar mahallesinde mevsimlik tarım işçiliği yapan ailelerden oluşmaktadır. Tabaklar mahallesinin seçilmesinin nedeni METİP (Mevsimlik Tarım İşçileri Projesi) alanlarından biri olmasıdır. Çalışma kapsamında, bu bölgelerde geçici olarak ikamet eden ve mevsimlik tarım işlerinde çalışan gruplar olarak sınıflandırılmıştır. Araştırma, bu ailelerin oluşturduğu yerleşim dokuları ve yaşam ünitelerinin ayrı ayrı incelenmesi üzerine temellendirilmiştir.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. İlk olarak derinlemesine bir literatür taraması yapılmış ve sonrasında mevcut durumun ve mekânsal sorunların anlaşılmasına yönelik olarak doküman analizi ve betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Literatür Taramasında bulunan tasarım örnekleri, Türkiye'deki mevsimlik gezici tarım işçilerine yönelik mevcut durumun yerel ölçekte değerlendirilmesi amaçlandığından, yalnızca yurt içinde gerçekleştirilen saha çalışmaları, raporlar ve akademik yayınlar doküman analizi kapsamında ele alınmıştır. Yurt dışı örneklerinin karşılaştırmalı analiz açısından katkı sağlayabileceği kuşkusuzdur; ancak bu çalışma, Çukurova Bölgesi'nin özgün sosyo-mekânsal koşullarını ele alan ve yerel çözüm üretmeye odaklanan bir yaklaşımla sınırlandırılmıştır. Bu tercih, önerilerin yerel uygulanabilirliğini ve mevcut politikalara entegrasyonunu güçlendirme amacı taşımaktadır.

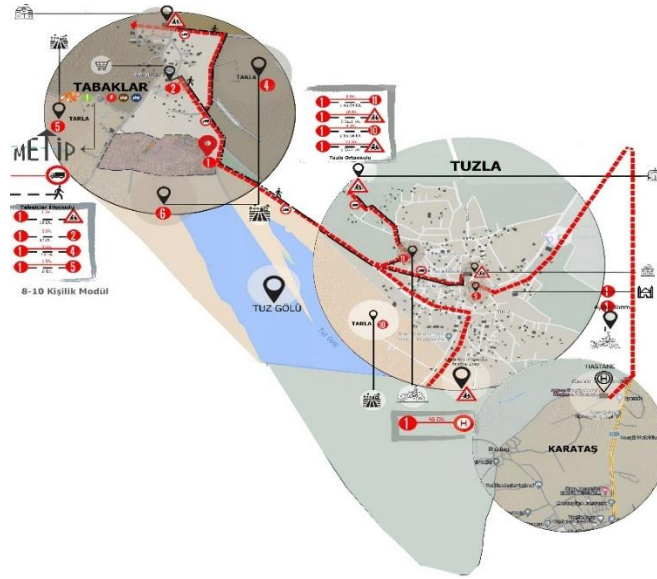
METİP kapsamında yürütülen bu çalışmada, METİP tarafından Harita Genel Komutanlığı'ndan temin edilen arazi haritası üzerine Adana ilindeki mevsimlik gezici tarım işçilerinin geçici çadır yerleşimlerinin konumları işaretlenmiş ve saha çalışması için rota planlaması yapılmıştır. 2019 yılının Kasım ayında belirlenen 47 yerleşim alanında, tarım araçları ve yerleşimlerdeki yetişkinlerle görüşmeler gerçekleştirilmiş; çadır sayısı, altyapı durumu (su, elektrik, atık toplama), fiziksel çevre koşulları ve potansiyel riskler yerinde gözlem yöntemiyle tespit edilmiştir. Görsel belgelerle desteklenen bulgular harita üzerinde analiz edilerek "Adana İli Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri Geçici Yerleşim Alanları Mevcut Durum Haritası" oluşturulmuştur (Kalkınma Atölyesi, 2020).

Şekil 1. Adana Tabaklar Mahallesi Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri Geçici Yerleşim Alanları Mevcut Durum Haritası

Doküman analizi kapsamında, METİP projesi kapsamında Cumhurbaşkanlığı Mevsimlik Tarım İşçileri Genelgesi, Çukurova Bölgesi'ne dair alt yapı koşulları, görsel dokümanlar (Çadır örnekleri, yerleşim planları vb.) incelenmiştir. Bu belgeler, geçici çadır yerleşimlerinin altyapı durumu; konumu, kapasitesi, temiz suya erişim, elektrik, tuvalet, banyo gibi altyapı durumu ve ihtiyaçları, belediye hizmetlerinin (yol, çöp toplama, ilaçlama vb.) mevcudiyeti gibi göstergeleri ortaya koymada temel veri kaynağı olmuştur.

Tabaklar bölgesindeki sosyal, ekonomik ve barınma koşullarına ilişkin METİP Projesi kapsamında araştırmacılar tarafından yapılan Mevsimlik Tarımsal Üretimde Çocuk İşçiliği Mevcut Durum Raporunda sahadan elde edilen gözlem notları ve görüşmeler sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek bir tasarım modeli üretilmiştir. Ayrıca, Kalkınma Atölyesi ile yapılan iş birliği kapsamında, mevsimsel tarım patlamalarının değişimi, kültürel tercihleri, maliyet unsurları ve taşınabilirlik gibi göz önünde bulundurulacak dayanıklılık, esneklik ve sürdürülebilirlik gibi temel tasarım ilkeleri göz önüne alınıp, vaziyet planı ve konteyner temelli barınma çözümleri tasarlanmıştır.

Şekil 2. Adana Tabaklar Mahallesi Konum Bilgisi

Seçilen Çukurova Bölgesi Tabaklar Mahallesi'nin okul, hastane, market, tarlaya ve ibadet alanına olan yürüme ve araba ile olan mesafeleri detaylı olarak şekilde gösterilmiştir (Şekil 2).

Araştırma kapsamında, mevcut yerleşim dokuları ve yaşam birimlerinde literatürden elde edilen verilerle ilgili eksiklikler tespit edilmiş ve bu bulgulara dayalı olarak ailelerin yaşam tarzlarına uygun yeni yerleşim dokuları ve yaşam ünitesi önerileri sunulmuştur. Bu süreçte, dayanıklı, fonksiyonel ve sürdürülebilir konteyner tasarımlarına ve mobilya çözüm önerilerine odaklanılmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Mevsimlik Tarım İşçilerinin Rolü ve Önemi

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2019 yılı istatistiklerine göre 27 milyon 157 bin istihdam edilen işgücünün yaklaşık %16'sını tarım işgücüsü oluşturmaktadır. 4,6 milyon tarım işgücüsünün de yaklaşık yarısını mevsimlik gezici tarım işçilerinin oluşturduğu tahmin edilmektedir. Ülkemizdeki tarımsal faaliyetler çalışma sürelerine göre "sürekli" ve "geçici" olarak ayrılan tarım işçileri ile gerçekleştirilmektedir. Bu işgücüsünün büyük bir çoğunluğunu mevsimlik yani geçici tarım işçileri oluşturmaktadır. Tarım alanlarının hasat zamanlarında işgücü ihtiyacını karşılamaya yönelik gelişen mevsimlik yer değiştirmeler, gezici işçiler ve aileleri için, neredeyse tüm yıl boyunca, farklı illerde, farklı mahsullerin toplanması için devam etmektedir (ÇSGB, 2010).

Tarım sektöründe mevsimlik faaliyetlerin en yoğun olduğu dönemlerde mevcut işgücü yetersiz kalıp dışarıdan desteğe ihtiyaç duyulurken, ölü mevsim olarak adlandırılan ürünün toplandığı zamandan sonraki dönemde geçici çalışan işgücü atıl hale gelmektedir. Çalışabilecek alan olarak tarımı gören niteliksiz işgücü mevsimlik tarım işçileri, ülkenin ucuz iş gücünü oluşturmakta ve buna bağlı olarak yaşamlarını sürdürmektedirler.

Yapılan araştırmalarda mevsimlik gezici tarım işçilerinin toplumun en alt gelir grubu olduğu, kadınlar ve çocuklar ile katmanlı hale geldiği ve küçük çocuklar hariç ailenin tüm üyelerinin gidilen yerde tarlada çalıştığı, ailenin yaşlı üyelerinin çadırda kalıp çocuklara baktığı ortaya çıkmaktadır. Ailelerin çok çocuklu olduğu, akrabalarla birlikte yöreye gelerek iş ekipleri kurdukları görülmektedir (Dedeoğlu ve Bayraktar, 2019).

Mevsimlik tarımın yaşam koşulları da oldukça zorlayıcıdır. Yapılan araştırmalar, bu problemlerin genellikle toplumun en alt gelir sınıfındaki yer sınırları ve kadınlar ile insanların bu iş gücünde önemli bir yerin kapsanmasını ortaya koymaktadır (Nazik ve Gönen, 1993). Mevsimlik gezici tarım işçileri, çalıştıkları tarımsal konaklamaları içeren bölümler genellikle aileleriyle birlikte oluşur. Aile büyükleri büyük çoğunluk tarlada bulunurken, yaşlılar ve küçük çocuklar barınma halinde bulunuyor. Ailelerin çoğunun çok çocuklu olduğu ve akrabalarla birlikte iş ekiplerinin kurarak çalıştıkları görülmektedir (Dedeoğlu ve Bayraktar, 2019). Bu durum hem sosyal hem de ekonomik açıdan büyük zorluklar yaratmakta ve mevsimlik tarım işçileri için yaşam sınırları ciddi şekilde kısıtlanmaktadır.

Sonuç olarak, mevsimlik tarım sektörünün rolü, Türkiye'nin yönetim üretiminin sürdürülebilirliği açısından hayati bir sisteme sahipken, karşılaştıkları barınma, sağlık ve sosyal hizmetler gibi temel ihtiyaçlar konusunda büyük eksiklikler yaşanmaktadır. Bu nedenle, mevsimlik tarım ekonomisine yönelik politikaların geliştirilmesi, yaşam standartlarının evrensel ve toplumsal kalkınmaya katkılarının artırılması gerekmektedir.

3.2. Mevsimlik Tarım İşçilerinin Barınma Sorunları

Mevsimlik tarım işçilerinin yaşam ve çalışma koşulları ciddi sorunlar barındırmaktadır. Çoğunlukla çadır ve dayanıksız barınaklarda yaşayan işçiler, kötü hava koşulları, hijyen eksikliği ve yetersiz altyapı nedeniyle sağlık ve güvenlik riskleriyle karşı karşıya kalmaktadır (Gönültaş vd, 2018). Barınaklarda kalabalık ortamlar, ısıtma ve soğutma sorunları, yetersiz hijyenik koşullar bulaşıcı hastalıkların artmasına neden olmaktadır. Elektrik ve su altyapısı genellikle mevcut olmayıp, geçici çözümlerle ihtiyaçlar karşılanmaktadır.

Bu işçilerin yaşam koşullarının kötü olması, gittikleri yerlerde dışlanmalarına da sebep olmaktadır. Sağlayabildikleri barınma koşulları çerçevesinde, çevrede yarattıkları kirlilik, kötü koku ve görüntü yerli halk tarafından bu alanlardan uzak durulması veya bu bölgelerin ortadan kaldırılması taleplerini ortaya çıkarmaktadır. Yine etnik bazı unsurlar, bu dışlanmanın boyutunu arttıran diğer özelliklerdendir (Arda, 2015).

Mevsimlik işçi ailelerinin yerleşim alanları çoğunlukla ana yollar veya su kaynaklarına yakın bölgelerde kurulduğu için trafik kazaları ve boğulma gibi riskler özellikle küçük çocuklar için tehlike oluşturmaktadır (Kalkınma Atölyesi, 2020). Bu olumsuzluklar, işçilerin yaşam standartlarını ve çalışma verimliliğini olumsuz etkilemektedir.

Mevsimlik tarım işçilerinin en temel sorunlarından biri, barınma koşullarıdır. İşçiler, sabahın erken saatlerinden gün batımına kadar tarım alanlarında çalıştıktan sonra hijyenik olmayan, derme çatma barınaklarda dinlenmek zorunda kalmaktadır. Özellikle yoğun iş gücü gerektiren dönemlerde, farklı bölgelere göç eden binlerce işçi için barınma sorunu kritik bir hâle gelmektedir. Bu sorun, işçilerin seyahatleri sırasında ve iş yerinde buldukları süreçte iki farklı boyutta ele alınabilir (Arda, 2015).

İşçiler, genellikle plastik örtü veya bezden yapılmış çadırlarda barınma ihtiyacını karşılamaktadır. Nadir durumlarda büyük çiftlik sahipleri, mevsimlik işçiler için basit kerpiç barınaklar sağlamaktadır. Ancak bu barınaklar da genellikle aşırı kapasiteyle kullanıldığından, sağlıklı bir yaşam alanı sunmamaktadır. Ayrıca, ekonomik zorluklar nedeniyle bu tür barınma olanakları günümüzde oldukça sınırlı hâle gelmiştir (İsimsiz, 1985).

3.3. Mevsimlik İşçilerinin Barınakları ve Özellikleri

Mevsimsel tarım koşullarındaki barınma koşulları, geçici ve göçebe yaşam tarzlarının ortaya çıkardığı sıkıntılarla şekillenmektedir. Bu ekim ve hasat tarlalarda uzun saatler oturmakta ve dinlenme, uyuma, kişisel eşyalarını saklama gibi temel ihtiyaçları karşılamak için genellikle ilkel barınaklara başvurulmaktadır. Göçebe yaşam tarzlarına uygun olarak tasarlanan bu barınaklar, kolayca kurulabilen, kaldırılabilen yapılar olmasına rağmen, seçimler ve eşlik eden ailelerin temel yaşam standartlarını karşılamaktadır.

Bu barınaklar genellikle mevsim şartlarına karşı yeterli korumayı sağlayamamakta, nezaketin sağlık ve hijyen koşulları ciddi şekilde risk altında girmektedir. Özellikle hayvanların yanlarında gelen işçiler, çoğu zaman aynı barınağı hayvanlarla paylaşmak zorunda kalmakta ve bu durum, sağlık risklerini daha da artırmaktadır. Böyle bir sıcaklık, değişim olasılık riski artmakta, bu iş gücü kaybı ve üretimin aksamalarına neden olmaktadır.

Bu sorunlar, mevsimlik tarım progresyonlarının yaşam koşullarının değiştirilebilmesi için acil ve kapsamlı çözümler gerektirir. Daha dayanıklı, işlevsel ve insan onuruna uygun barınma seçeneklerinin geliştirilmesi, bu alanda çalışan fiziksel ve psikolojik refahını artırabilir. Ayrıca sosyal politikalar ve tasarım uygulamaları, bu dezavantajlı grubun yaşam sınırlarını artırmak için bir arada ele alınır.

Şekil 3. Mevsimlik işçi barınakları

Mevsimlik tarım işçileri için barınma koşulları, özellikle kış aylarında ciddi sorunlar yaratmaktadır. Çadırların yetersiz kalması, alternatif barınma çözümlerinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, işçiler genellikle kullanılan yapıları kiralamakta ya da tek odalı gecekondularda, kimi zaman iki aile bir arada, yaşamaktadır. Kiralama sürecinde yerli halkın isteksizliği nedeniyle hemşerilik ilişkileri ön plana çıkmaktadır; işçiler genellikle daha önce bu işi yapan ya da aynı bölgeden gelen kişiler aracılığıyla barınma ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Özbekmezci ve Sahil, 2004).

3.3.1. Barınma Sorununa Üretilen Geçici Çözümler

Mevsimlik tarım işçilerinin barınma sorunları, uzun süredir bilinen ve tartışılan bir gerçek olmasına rağmen, bu konuda günümüze kadar kalıcı ve etkili bir çözüm geliştirilememiştir. İşçiler, yaşadıkları barınma sorunlarını genellikle kendi sınırlı olanaklarıyla ve geçici çözümler üreterek gidermeye çalışmaktadır.

Türkiye’de mevsimlik işçilerin barınma sorunlarını çözmeye yönelik en somut girişimlerden biri, 1970’lerde İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından Manisa, Denizli ve Söke bölgelerinde inşa edilen barınma yurtlarıdır. Ancak bu yapıların kullanım süresi sınırlı kalmış ve günümüzde orijinal amaçlarına uygun şekilde kullanılmadığı görülmektedir (Özbekmezci ve Sahil, 2004). Bu durum, yalnızca geçici önlemlerin yetersizliğini değil, aynı zamanda sürdürülebilir planlama ve yönetim eksikliğini de ortaya koymaktadır. İşçilerin barınma ihtiyaçlarına yönelik daha uzun vadeli, işlevsel ve yönetilebilir çözümler geliştirilmesi gerekliliği açıkça ortadadır.

Mevsimlik tarım işçileri, göç ettikleri tarım yoğun bölgelerde, özellikle çapa ve hasat dönemlerinde barınma sorunlarını çözmek amacıyla “göçebe çadırları” olarak adlandırılan ilkel barınaklar kullanmaktadır. Bu barınaklar, kolaylıkla kurulup sökülebilen özelliği taşımakta ve taşınabilir yapılarıyla işçilerin sürekli yer değiştirme ihtiyaçlarına uyum sağlamaktadır. Kullanılan temel malzemeler genellikle ahşap ve muşamba olup, bu barınaklar çoğunlukla düşük maliyetli ve geçici bir çözüm sunmaktadır.

Bu çadırlar, yalnızca bir barınma alanı olarak değil, aynı zamanda işçilerin beraberlerinde getirdikleri eşyalarını, gıdalarını, hayvanlarını ve hayvansal ürünlerini depolamak için de kullanılmaktadır. Ancak, bu tür yapılar modern barınma standartlarından oldukça uzak olup, hijyen, güvenlik ve iklim koşullarına karşı yeterli koruma sağlayamamaktadır. Dolayısıyla, mevsimlik tarım işçilerinin yaşam kalitesini artırmak için daha dayanıklı ve ergonomik çözümler geliştirilmesi gerekmektedir.

Mevsimlik tarım işçiliğinin eksikliği nedeniyle aşırı göçler gelişir, dört temel yerleşim tipinin varlığı ortaya çıkmaktadır. Bu yerleşim şekilleri arasında farklılıklar vardır, genel olarak geçici üremelerin kurdukları çadırların köy yerleşimleri ve tarlalarla olan mekânsal ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Söz konusu konumlanmalar, yerleşim yerlerinin özelliklerine bağlı olarak şu şekilde kategorize edilmektedir: köy ve tarla arasında bir ara konum; köy yerleşiminin merkezi, kalıcı çadır yerleşimlerinin çeperleri ve tarlaların merkezi (Özbekmezci ve Sahil, 2004).

3.3.1.1. Türkiye’de üretilen çözümler

Mevsimlik tarım işçilerinin göç ettikleri bölgelerde karşılaştıkları barınma sorunu, Türkiye’nin çözüm bekleyen önemli meselelerinden biridir. Ekonomik imkânları kısıtlı olan bu işçilerin, kendi çabalarıyla yaşam standartlarını normal düzeye çıkarmaları oldukça güçtür. Bu nedenle, işverenlerin ve devletin iş birliği içinde kapsamlı bir plan hazırlayarak soruna kalıcı bir çözüm üretmesi gerekmektedir (Nazik ve Gönen, 1993)

Her ne kadar geçmişte bazı girişimlerde bulunulmuş ve belirli eylem planları hazırlanmış olsa da günümüzde bu alanda uygulanabilir ve somut bir çözüm alternatifi bulunmamaktadır. Sonuç olarak, işçiler mevcut sorunları kendi sınırlı imkânlarıyla çözmeye çalışmaktadır. Barınma sorunlarının etkili bir şekilde ele alınabilmesi için daha detaylı saha araştırmaları yapılmalı ve bu veriler ışığında devlet destekli politikalar geliştirilmelidir. Sürdürülebilir ve kapsayıcı bir yaklaşım, işçilerin yaşam koşullarını iyileştirmede kilit rol oynayacaktır.

• Hareketli barınaklar

Mevsimlik tarım işçileri, tarım yoğun bölgelere göç ettiklerinde, geçici barınma ihtiyaçlarını ahşap ve muşamba malzemelerle yapılan taşınabilir çadırlarla karşılamaktadır. Bu basit yapılar, işçilerin dinlenme, eşyalarını saklama ve hayvansal ürünlerini muhafaza etme amaçlarına hizmet etmektedir. Ancak, sağladıkları sınırlı koruma ve yetersiz yaşam koşulları, işçilerin sağlık ve refahını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durum, tarım sektöründe insan odaklı politikaların gerekliliğini gündeme getirmektedir.

Şekil 4. Hareketli barınaklar

Mobil barınaklar, göçebe yaşam tarzının temel sınırlarından biri olan hızlı hareket edebilme ve kolay taşınabilirlik özelliklerine sahiptir ve bunları karşılayacak şekilde hafif bir yapıya sahiptir. Bu özellikleri, taşınma sırasında yer kaplamaması ve taşınabilirliği artırması sayesinde, mevsimlik işlemlerle sık sık yer değiştirdiği büyük bir avantaj sağlar. Mobil yapıların taşınabilirliği, barınma, uyuma, beslenme ve korunma gibi temel sorunların karşılanmasının engellenmesi söz konusu değildir. Böylelikle yapıların modülerliği sayesinde oda ekleme veya alan genişletme gibi ihtiyaçlara göre özelleştirilebilmesi önemli bir esneklik sunar (Ünal, 2013).

Mevsimlik tarım işçileri tarafından en yaygın kullanılan mobil barınak tipi çadırlardır. Tarih boyunca bilinen en eski mobil yapılardan biri olan çadırlar, insanların göçleri oranında taşınabilir konut ihtiyacını karşılamıştır. Türkiye'de, özellikle Çukurova gibi üretimin yoğun olduğu, insanların topluca konakladığı ve 100'ü aşan çadır kampları bulunmaktadır. Bu çadırlar, tarım sezonu boyunca yaşam alanı işlevini görmektedir (Özbekmezci ve Sahil, 2004). Mobil barınakların bu kullanımı hem ekonomik hem çözüm hem de mevsimsellik, geçici uyum, yanıt veren bir yapı türü olarak öne çıkar.

• Geçici barınaklar

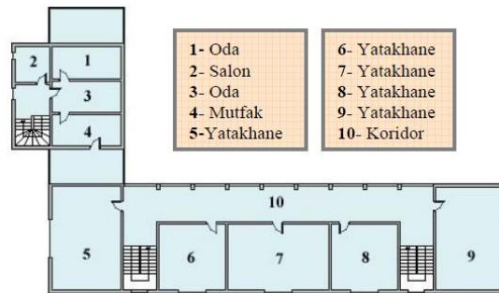
Geçici barınma koşullarının eksikliği, düzenli aralıklarla sürdürülen barınma ihtiyaçlarını karşılamak için alternatif çözüm aramalarına neden olmaktadır. Birçok işçi, seyahatlerinde mekân kiralarak ya da kendi olanaklarıyla mekân inşa ederek barınma sorununu çözmeye çalışmaktadır. Bu tür geçici barınaklar, genellikle işveren ile işçi arasındaki ilişkileri düzenlerle görevli olan araç kişiler tarafından temin edilmekte ve işçilere gösterilmektedir. Diğer bir deyişle, aracı kişiler, değiştirebilecekleri uygun mekanları bularak onlara sunmaktadır. Ayrıca, daha önce bu bölgelerde göç etmiş ve düzenlenmiş kişiler de yeni gelen işçilere yardımcı olmakta ve çoğu zaman kendi gecekondularını kiralamaktadır. Bu durum, hemşerilik bağlarının ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Bunun dışında, ürünlerin depo, iş gibi alanlarda göç eden işçilere barınma amacıyla kiralanması, bu mekanların yaşam standartlarını tam olarak karşılaması da işçilere sunulmaktadır. Bu tür geçici barınma çözümleri, tüketicilerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak için genellikle zorlayıcı ve yeterince konforlu olmayan seçenekler sunmaktadır (Koçak, 2012).

Şekil 5. Geçici Barınaklar (Egemen, 2014)

• Kalıcı barınaklar

Mevsimlik tarım işçilerinin barınma sorunu, uzun yıllardır ülkemizde ciddi bir sosyal sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Çoğunlukla, bu işçiler geçici çözümlerle kendi imkanları doğrultusunda barınma ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar. Ancak, bu sorun için bugüne kadar kalıcı bir çözüm bulunamamıştır. 1970'li yıllarda, dönemin İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından Manisa, Denizli ve Söke gibi tarım yoğun bölgelerde barınma yurtları yaptırılmıştır. Bu yurtlar, mevsimlik işçilerin barınma ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemiş olsa da zamanla amacından sapmış ve bugüne kadar sürdürülebilir bir çözüm olamamıştır. Bu tür uygulamalar, işçilerin barınma sorununu kalıcı bir şekilde çözebilmiş değildir. Ayrıca, günümüzde bu yurtların kullanım dışı kaldığı veya farklı amaçlarla kullanıldığı görülmektedir (Özbekmezci ve Sahil, 2004). Bu durum, mevsimlik işçilerin barınma sorununu çözmek için daha kapsamlı ve sürdürülebilir politikalara duyulan ihtiyacın ne kadar büyük olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Şekil 6. Türkiye’de barınma yurdu projesi (Özbekmezci,2004)

Mevsimlik tarım işçilerinin barınma sorunu, uzun yıllardır devam eden ve çözülmemiş bir mesele olarak varlığını sürdürmektedir. İşçiler, bu sorunu genellikle geçici çözümlerle ve kendi imkânları doğrultusunda çözmeye çalışmaktadırlar. 1970'lerde, dönemin İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından Manisa, Denizli ve Söke gibi illerde yapılan barınma yurtları, mevsimlik işçilerin konaklama sorununa çözüm olarak planlanmıştı. Ancak, bu yurtlar zamanla amacından sapmış ve günümüzde işlevini yitirmiştir (Özbekmezci & Sahil, 2004). Bu durum, mevsimlik işçilerin kalıcı ve sürdürülebilir barınma çözümlerine olan ihtiyacını bir kez daha gözler önüne sermektedir.

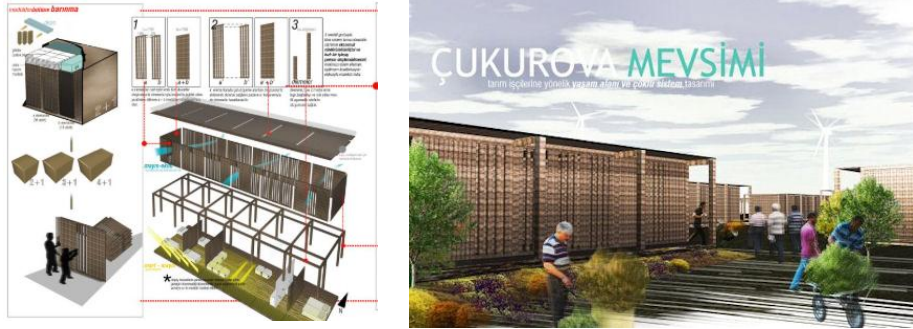
3.4. Mevsimlik İşçilerin Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerisi

3.4.1. Mobil konut

Mobil konutlar, taşınabilir ve çok yönlü kullanım olanaklarıyla modern yaşamın önemli mekân türlerinden biri haline getirildi. Arı'nın (2019) tanımına göre mobil konut; kendi motorlu sistemi ya da başka bir motorlu araçla taşınabilen, kısa veya uzun ömürlü yaşam için gerekli ekipmanlar içeren hareketli bir barınak olarak açıklanabilir.

Zaman içinde değiştirilen teknoloji ve yaşam koşullarıyla birlikte mobil konutlar da dönüşüm geçirmiş, daha işlevsel ve modern hale gelmiştir. İhtiyaca göre farklı boyutlarda üretilebilen bu konutlar, standart evlerin sunduğu taşıma imkanları sayesinde çeşitli şekillerde üretilebilmektedir. Karavanlar, modüler kapsüller, prefabrik yapılar, konteyner evler ve hatta su üstü yaşam alanları gibi pek çok farklı formda tasarlanmış mobil

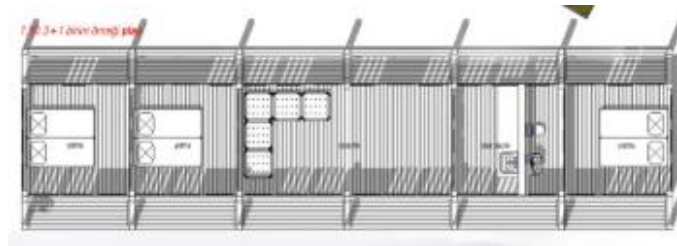
konutlar, dayanıklılık ve çeşitlilik sunarak geniş bir kullanım alanına sahiptir. Bu yapılar hem pratik hem de taşınabilir bir yaşam çözümü sunmaları nedeniyle günümüzde giderek daha popüler hale gelmiştir (Desagis,2006).

Şekil 7. Çukurova Bölgesi'ndeki Mevsimlik Tarım İşçilerine Yaşam Alanı Tasarımı Ulusal Öğrenci Mimari Fikir Yarışması 1. Mansiyon Ödülü (Adana Mim.Oda., 2011)

2011 yılında Mimarlar Odası Adana Şubesi tarafından düzenlenen 'Çukurova Bölgesi'ndeki Mevsimlik Tarım İşçilerine Yaşam Alanı Tasarımı Ulusal Öğrenci Mimari Fikir Yarışması', mevsimlik tarımın barınma sorununa dikkat edilmesi ve farklı tasarımın geliştirildiği önemli bir yarışma olmuştur. 'Çukurova ve insan' temasıyla, daha önce yeterince ele alınmamış bir toplumsal sorun, mimarlık disiplininin tartışma alanında taşınmış ve mevcutta çözüm önerilerini sunma imkânı sağlanmıştır. Yarışma hem bu soruna yönelik olarak hem yaratıcı hem de işlevsel olarak geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Aşağıda yarışma kapsamında dikkat edilerek yapılması gereken tasarım kapsamında yorumlar yapılmıştır:

- Bu proje, modüler bir yapı sistemine sahip, ancak tamamen oranda veya taşımaya optimize edilmiş bir çözüm sunmamaktadır. Taşıma işlemi için demonte edilmesi ve yeniden monte edilmesi mümkündür.
- Projede kullanılan modüler yapı elemanları fazla yer kapladığından bir tıra sığması zor olacağı için maliyetlidir.
- Proje, modüler ve taşınabilir yapılar için sürdürülebilir malzeme kullanımına önem veren bir planla tasarlanmıştır. Ahşap, bu tür projelerde hem estetik hem de fonksiyonel olarak ideal bir malzeme seçimidir. Ancak dayanıklılık ve bakım koşullarının göz önünde bulundurulması önemlidir. Yalıtım, nem koruması ve bozulma gibi unsurların bu tür yapılarda ayrıntılı şekilde ele alınması gereklidir.

Şekil 8. Mobilya Çözümü (Adana Mim.Oda., 2011)

- Projede küçük birimlerdeki yatak odası, mutfak ve sosyal ürünlerin bir araya getirilmesi amaçlanmış, ancak mobilyaların sonradan eklenmesi işlevsel bir çözüm olmamıştır. Mobilyaların entegre edilmemesi, mekansal verimlilik ve kullanıcı deneyimi sınırlıdır. Bu nedenle mobilyaların tasarım aşamasında modüler ve çok amaçlı olarak planlanması gereklidir.
- Plan yerleşimi mahremiyet açısından değerlendirildiğinde, yatak odalarının yana kaydırılabilmesi ve bölücü panellerin yetersiz izolasyonu, bireysel mahremiyetin sınırlandırılması neden olmaya devam etmektedir. Ortak alanların yatak odalarına yakınlığı, ses, koku ve görsel mahremiyet sorunları yaratmaktadır. Bu durumun çözümü için ses bölücü paneller, dolaylı giriş düzenlemeleri yapılmalıdır.

3.4.2. Alan Çalışması: Çukurova Bölgesi

Mevsimlik işçilerin barınma koşullarının değerlendirilmesi ve çözüme yönelik bir proje ortaya konabilmesi amacıyla Adana Çukurova Bölgesinde taşınabilir mobil katlanabilir konteyner tasarımı önerisi yapılması hedeflenmektedir. Çukurova Bölgesi, Türkiye'nin Akdeniz Bölgesi'nin doğusunda yer alıp Adana, Hatay ve Mersin (İçel) illerini kapsayan önemli bir tarımsal üretim alanıdır. Türkiye'nin ekilebilir ve dikilebilir arazilerinin %4,76'sını barındıran bu bölge, özellikle Aşağı Seyhan Ovası ile dikkat çekmektedir. Seyhan, Ceyhan ve Berdan nehirlerinin taşıdığı alüvyonlarla şekillenen bu ova, tarımsal üretim açısından stratejik bir konuma sahiptir. Bölgede hem küçük hem de büyük ölçekli tarım işletmeleri bulunmakta, bu işletmelerin işgücü ihtiyaçları işletme büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir.

Küçük işletmeler daha çok ücretsiz aile işgücü kullanırken, orta ve büyük işletmeler genellikle mevsimlik işgücü istihdam etmektedir. Çukurova, özellikle pamuk üretiminde çapa ve hasat dönemlerinde yoğun bir mevsimlik işgücü talebiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bölgeye, Adıyaman ve Şanlıurfa gibi komşu illerden yoğun şekilde mevsimlik işçi göçü yaşanmaktadır. Bu işçilerin büyük bir kısmı geçmişte Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) bölgesinden göç etmiş ailelerden oluşmaktadır.

Çukurova'nın, yüksek nüfusuna rağmen yerel tarımsal işgücünü karşılayamaması, özellikle pamuk üretimi gibi iş gücü yoğun tarımsal faaliyetlerde mevsimlik göçe olan ihtiyacı artırmaktadır. Mevsimlik işçiler genellikle Nisan-Mayıs aylarında çapa, Eylül-Ekim aylarında ise pamuk toplama için bölgeye gelmekte ve bölgenin tarımsal üretim kapasitesine önemli katkı sağlamaktadır. Ancak bu göç hareketi, barınma ve yaşam koşulları başta olmak üzere pek çok sosyal ve ekonomik sorunu beraberinde getirmektedir. Çukurova bölgesi yoğun iş gücüne de sahip olduğu için bu bölge tercih edilmiştir (Erk vd., 1986).

Tarım işçilerinin yaptıkları barınakları genellikle tarım ürünlerinin yanlarında getirdikleri yiyecek, yatak ve giyim gibi temel ihtiyaçları güneşten ve yağıştan korumak, aynı zamanda konaklama amacıyla inşa edilmektedir. Mevsimlik tarım kesintilerinin göç ettiği yerlerde kurulan barınaklarda genellikle yığma tuğlalı, ahşap detaylı ve muşamba malzemeleri tercih edilmektedir. Malzeme seçimi, iklim koşulları ve erişim seçeneklerine bağlı olarak saz, sonsuzluk veya ağaç dalları gibi alternatiflerle değişiklik yapılabilmektedir.

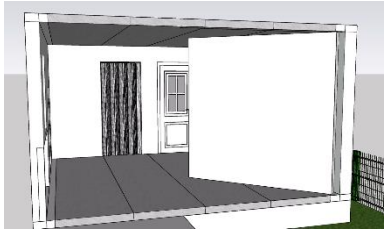
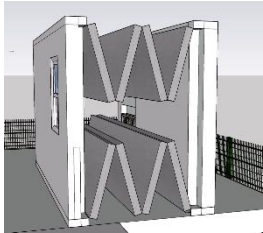
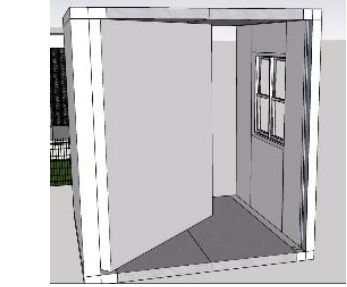
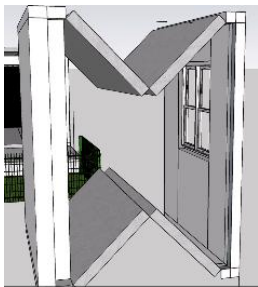
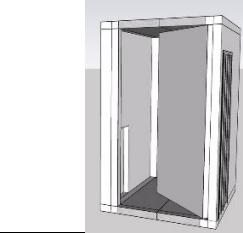
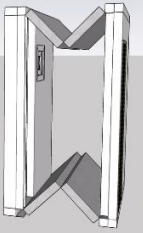

3.4.2.1. Tasarım Önerisi

Bu tarım işçilerinin barınma ihtiyaçlarına yönelik hızlı ve kolay inşa edilebilen SketchUp programıyla modellenen hafif, katlanabilir modüller (Tablo 1 ve Tablo 2) 'de çözüm olarak sunulmuştur. Bu modüller hafif malzeme olan trapez saç, alt katmanında yalıtım malzemesi olarak cam yünü malzemesi ve dış kaplaması olarak da 50 mm Sandviç panel kullanılmıştır. Bu ayrı ayrı modüller dışardan birbirine takılarak birleştirilmektedir.

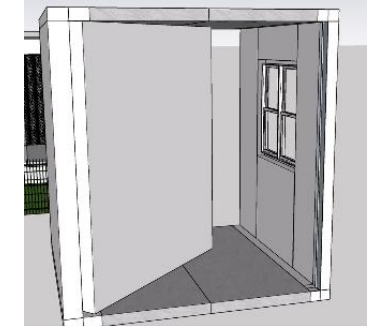
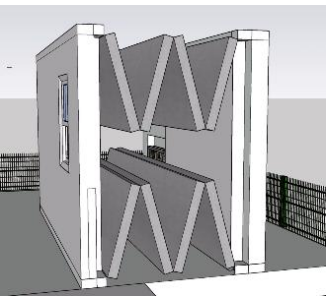
Geliştirilen Modüler Yaşam Birimleri, farklı kullanıcı sayılarına ve onların ihtiyaçlarına göre dışarıdan her bir modül dışarıdan birbirine eklenebilir, çıkarılabilir şekilde tasarlanmıştır. Her bir modül normalde birbirinden bağımsız ama birbirine geçecek şekilde kişi sayısına göre ölçülendirilip tasarlanmıştır.

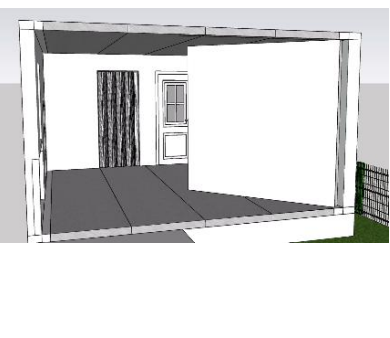
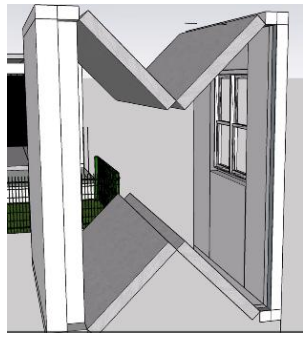
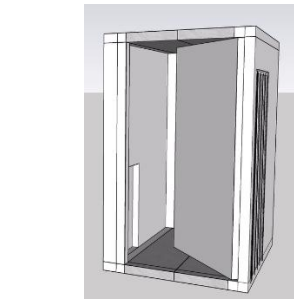
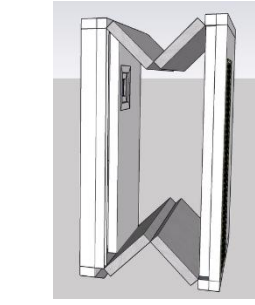
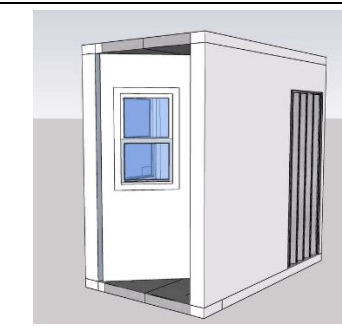
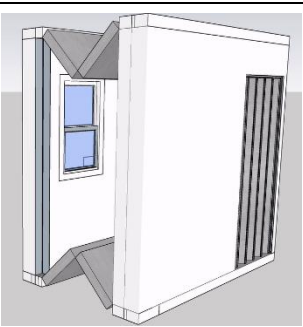

Modüllerin birleşimi, Tablo 1 ve Tablo 2'de gösterildiği şekilde sabittir. Ancak, örneğin bir ailenin 6-7 kişiden fazla olması durumunda, mevcut yapıya dışarıdan eklenebilecek bir uyku modülü ile kapasite artırılabilir şekilde tasarlanmıştır. Her modülün birbirinden bağımsız olması sayesinde, arızalanan veya yenilenmesi gereken birim, tüm yapıyı sökmeye gerek kalmaksızın değiştirilebilmektedir. Bu modüler sistem, hem uyarlanabilirlik hem de bakım kolaylığı açısından sürdürülebilirliği desteklemektedir. Bununla birlikte, modüller yeniden ölçeklendirilebilir şekilde tasarlanmamıştır; modül ölçüleri, ortalama insan boyutları esas alınarak standartlaştırılmıştır.

Tablo 1. 6-7 Kişilik Katlanabilir Modül

6-7 KİŞİLİK MODÜL	YAŞAM ALANI MODÜLÜ	
		Yaşam alanı, 420x450 cm boyutlarında tasarlanmıştır. Yan paneller sağdan ve soldan katlanmaktadır. Kısa kenarından ise tavan ve tabandan 105 cm parçalar katlanarak modül oluşmaktadır.
6-7 KİŞİLİK MODÜL	YATMA ALANI MODÜLÜ	
		Yatak alanı 228x220 cm boyutlarında tasarlanmıştır. Yan paneller sağdan ve soldan katlanmaktadır. Kısa kenarından ise tavan ve tabandan 110 cm parçalar katlanarak modül oluşmaktadır.
6-7 KİŞİLİK MODÜL	WC MODÜLÜ	
		WC 156x170 cm boyutlarında tasarlanmıştır. Yan paneller sağdan ve soldan katlanmaktadır. Uzun kenarından ise tavan ve tabandan 85 cm parçalar katlanarak modül oluşmaktadır.
		Tüm bu modüller yan yana konarak bütün modülü oluşturmaktadır.

Tablo 2. 8-9 Kişilik Katlanabilir Modül

8-9 KİŞİLİK MODÜL	YAŞAM ALANI MODÜLÜ	
		Yaşam Alanı, 420x424 cm boyutlarında tasarlanmıştır. Yan paneller sağdan ve soldan katlanmaktadır. Kısa kenarından ise tavan ve tabandan 105 cm parçalar katlanarak modül oluşmaktadır.
8-9 KİŞİLİK MODÜL	YATMA ALANI MODÜLÜ	

		Yatma Alanı 228x220 cm boyutlarında tasarlanmıştır. Yan paneller sağdan ve soldan katlanmaktadır. Kısa kenarından ise tavan ve tabandan 110 cm parçalar katlanarak modül oluşmaktadır.
8-9 KİŞİLİK MODÜL	WC MODÜLÜ	
		WC 156x170 cm boyutlarında tasarlanmıştır. Yan paneller sağdan ve soldan katlanmaktadır. Uzun kenarından ise tavan ve tabandan 85 cm parçalar katlanarak modül oluşmaktadır.
8-9 KİŞİLİK MODÜL	YATMA ALANI MODÜLÜ	
		Yatma alanı 156x260 cm boyutlarında tasarlanmıştır. Yan panel sağdan katlanmaktadır. Kısa kenarından ise tavan ve tabandan 78 cm parçalar katlanarak modül oluşmaktadır.
		Tüm bu modüller yan yana konarak bütün modülü oluşturmaktadır.

3.5. Konteyner için Çok Fonksiyonlu Mobilya Tasarımı

Barınakların yerleşim düzeni genellikle ortak bir avluya bağlı birimler şeklindedir ve mutfak, banyo, tuvalet gibi mekanlar ana yaşam alanından ayrı olarak dışarıda konumlandırılır. Bazı durumlarda, temiz su erişimine bağlı olarak yaşam ve yıkanma alanları bir arada planlanabilir. Zemin malzemesi olarak ahşap yaygın olsa da muşamba veya çiplak toprak zemin de tercih edilebilmektedir (Özbekmezci ve Sahil, 2004).

Modüler konteynerlerin iç mekanlarının daha fonksiyonel hale getirilmesi, çok fonksiyonlu mobilya tasarımlarını gerektirir. Konteynerlerin iç mekanlarında kullanılacak mobilyalar, alan genişliği artırılacak ve kullanıcı konforunu maksimuma çıkaracak şekilde planlanmalıdır (Akçaova,2019).

Modüler Yaşam Alanlarının Tasarım İlkeleri

Mevsimlik tarım işçileri için önerilen modüler yaşam alanları, göçmen barınma politikaları ve afet sonrası geçici konut tasarımları kapsamında literatürdeki temel ilkeler ışığında belirlenmiştir. Ayrıca, Adana'daki geçici yerleşim alanlarına dair saha raporları ve yapılan gözlemler (METİP, 2019), Küçük Konutlarda Fonksiyonel Mobilya Tasarım Çözümlerinin açıklandığı Tezler (Akçaova, 2019) incelenerek bu tasarım ilkelerinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu çerçevede belirlenen kriterler şunlardır:

- **Esneklik ve Uyarlanabilirlik:** Birimler, ailedeki kişi sayısına göre modül ölçüleri sabit olsa bile birbirine adapte edilebilir şekilde esnek ve uyarlanabilir bir tasarım olmalıdır (Ateş, 1988).
 - Farklı kullanım senaryolarına göre uyarlanabilirlik
- **Mahremiyet:** Mevsimlik tarım işçilerinin ortak ve yoğun yaşam koşullarında, mahremiyetin sağlanması hem toplumsal uyum hem de psikolojik iyi oluş açısından önemlidir. Bu kapsamda, tasarım kültürel ve toplumsal hassasiyetler doğrultusunda kurgulanmalıdır.
 - **Cinsiyet Ayrımı:** Kadın ve erkek kullanıcılar için ayrı banyo, tuvalet ve sosyal alanlar.
 - **Aile Mahremiyeti:** Her aileye özel modül; modüller arası görsel ve fiziksel sınırlandırmalar.
 - **Çocuk ve Genç Mahremiyeti:** Yaş ve cinsiyete göre planlanmış etüt ve oyun alanları.
 - **Dini ve Kültürel Uyum:** Ayrı girişli mescit, yer sofrası düzenine uygun iç mekân çözümleri.
- **Konfor Koşulları:** Yaşam alanlarının insan sağlığı, dinlenme ve hijyen gibi temel gereksinimleri karşılaması hedeflenmelidir.
 - Dinlenme alanlarının ergonomisi
 - Uyuma düzeninin mahremiyeti ve yeterliliği
 - Hijyen: Kolay temizlenebilir yüzeyler, havalandırma, suya erişim
- **Toplumsal Etkileşim Alanları:** Bireylerin sosyal ihtiyaçlarını destekleyen toplu yaşam unsurları modüler sistem içinde entegre edilebilir olmalıdır.
 - Oyun alanları ve çocuk parkları
 - Kreş
 - Erken-Kadın Toplanma ve sosyalleşme alanları
 - Ortak Ekmek pişirme alanları
 - Ortak Hayvan Barınakları
 - Bakkal
 - Kız-Erkek Etüd Alanı
- **Dayanıklılık:** Modüllerin deprem, sel ve fırtına gibi doğal afetlere karşı dayanıklı olmasını sağlayan çözümler içermesi gerekmektedir.
 - İklim koşullarına dayanıklılık (sıcak, soğuk, rüzgâr, nem)
 - Doğal afetlere karşı direnç (deprem, sel, fırtına)
 - Yangına dayanıklılık
 - Güvenlik
- **Taşınabilirlik:** Katlanabilir, kolay monte edilebilir ve demonte edilebilir sistemler tercih edilmelidir.
 - Kolay kurulabilir Modüler Sistem
 - Hızlı hareket
 - Modülerlik
- **Maliyet:** Mevsimlik tarım işçileri için tasarlanan projelerde maliyetin düşük olması hem işverenlere hem de kalıcı bakış açısına sahip sürdürülebilir çözümler sunmalıdır.
- **Sürdürülebilirlik:** Yalnızca maliyet değil, aynı zamanda uzun vadeli kullanım ve çevresel uyumluluk hedeflenmelidir.
 - Yenilenebilir enerji entegrasyonu (güneş paneli vb.)
 - Modüllerin tekrar kullanılabilir ya da geri dönüştürülebilir olması
 - Düşük bakım maliyeti
- **Çevresel Faktörler:** Tasarımın doğal çevreye etkisini ve çevresel koşullara uyumlu olması gereklidir.
 - Güneş ışığı ve rüzgâr yönü gibi doğal etmenlerin dikkate alınması
 - Doğal kaynak tüketiminin azaltılması
 - Malzeme seçiminde ekolojik kriterler
 - Atık ve su yönetimi sistemleri

3.5.1. Modül Planları

Seçilen METİP alanı için tasarlanan modüller, proje kapsamında yaklaşık çadırda kalan ailelerin ortalama kişi sayısı referans alınarak ve ailelerin en az 4 çocuğa sahip olduğu bilgisine ulaşılarak (METİP, 2019) 6-7 kişilik ve 8-9 kişilik modüller düşünülmüş ve tasarlanmıştır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi 6-7 kişilik modüllerin mobilya açık ve kapalı hallerinin yerleşim planları AutoCAD programıyla çizilmiş, Photoshople seçilen malzemeye göre renklendirilmiştir. Giriş kısmında, kültürlerine uygun olarak açık balkon alanı bulunmaktadır. Aynı zamanda her ailenin genel olarak büyükbaş ya da küçükbaş hayvanları olduğu için bahçede çitlerle örülmüş bir alan bırakılmıştır. Oturma alanında ısıtma için sabit bir soba düşünülmüştür.

Tablo 3. Konteyner mobilya yerleşimleri

6-7 Kişilik Modül Mobilya Açık Halleri	6-7 Kişilik Modül Mobilya Kapalı Halleri
	
8-9 Kişilik Modül Mobilya Açık Halleri	8-9 Kişilik Modül Mobilya Kapalı Halleri
	
Yaşam Alanı Modülü mobilya oturma elemanı	Yaşam Alanı Modülü mobilya yatma elemanı
	

Şekil 12. Yaşam Alanı Modülü

- **Esneklik ve Uyarlanabilirlik:** Sunulan oturma-yatak biriminin kolayca ranzaya dönüşebilmesi ve ilave bir kişinin alt kısımdan çıkan yatakla konaklayabilmesi, yaşam alanının farklı ihtiyaçlara göre hızlıca

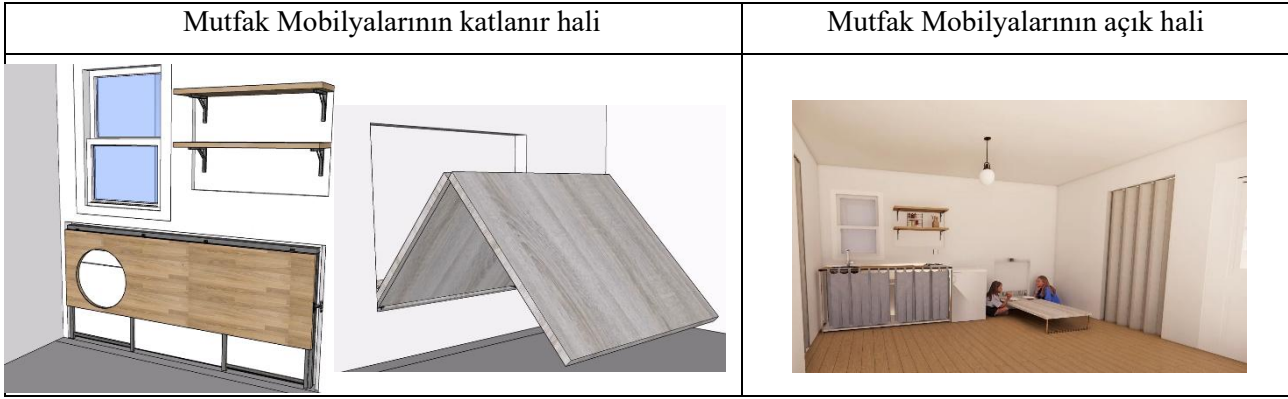
uyarlanabilmesini sağlıyor. Bu modülerlik, mevsimlik tarım işçileri gibi geçici yerleşimlerde yaşayan kullanıcılar için işlevsellik ve konfor açısından oldukça önemlidir. (Bayram, 2011).

- **Dayanıklılık:** Tasarımda entegre edilen kilit sistemleri, hareket hâlinde mobilyaların yerinden oynamasını engelleyerek hem kullanıcı güvenliğini artırmakta hem de mobilya ömrünü uzatmaktadır. Bu, özellikle taşınabilir yapılar için oldukça kritik bir detaydır. Metal profilli bir sistem kullanılması da dayanıklılık açısından önemli bir tasarım önerisidir.
- **Taşınabilirlik:** Tüm mobilyaların katlanabilir ve gömme olarak tasarlanması, taşıma sırasında hacim azaltımı ve kolay yer değiştirme açısından avantaj sağlar. Bu da, mevsimlik tarım işçilerinin yıl içinde farklı yerlere taşınmaları gerektiği durumlarda bu yaşam biriminin kolayca demonte edilip tekrar kurulmasına olanak verir. Konteynerin içindeki tüm mobilya sistemlerinin entegrasyonu, taşımada büyük kolaylık sağlamaktadır.
- **Maliyet:** Aynı birimin hem oturma hem yatma işlevine sahip olması, ayrı mobilya alımına ihtiyaç bırakmamaktadır. Raf ve askılık sistemlerinin entegre şekilde sunulması da kullanıcıya ekstra maliyet yüklemeyen depolama işlevi sunmaktadır.
- **Sürdürülebilirlik:** Tasarımda çok işlevli elemanlar kullanmak, malzeme tüketimini azaltmaktadır. Bu yüzden, gereksiz mobilya üretiminin önüne geçilerek doğal kaynakların tüketimi en aza indirilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda, minderlerin düzenli şekilde saklanabiliyor olması da malzeme ömrünü uzatmaktadır.

Yatma Alanı Modülü Mobilyalarının katlanır hali	Yatma Alanı Modülü Mobilyalarının açık hali
	

Şekil 13. Yatma Alanı Modülü

- **Esneklik ve Uyarlanabilirlik:** Laminat yatakların minderleriyle birlikte katlanabilir şekilde entegre edilmesi, alanın farklı ihtiyaçlara göre kolayca dönüşmesini sağlar. Aynı birimin hem gündüz hem gece kullanıma uyarlanabilmesi, sınırlı alanda maksimum işlevsellik sunar (Dikeç, 2013). Katlanabilir raflar da değişen kullanıcı ihtiyaçlarına göre esnek kullanım olanağı sağlamaktadır.
- **Dayanıklılık:** Laminat malzeme kullanımı, çizilme ve nem gibi dış etkenlere karşı dirençli olup, uzun ömürlü bir çözüm sunmaktadır. Katlanabilir sisteme sabitleme mekanizmaları ile desteklendiği için yapısal dayanıklılık daha da güçlenmiş ve kapanınca kullanılan kilit sistemiyle daha dayanıklı hale gelmiştir.
- **Taşınabilirlik:** Katlanabilir yatak ve raf sistemleri, taşımada hacmi azaltarak mobilitiyi artırır. Entegre mobilyalar, yaşam biriminin bir yerden başka bir yere kolayca taşınmasını ve hızlı kurulumunu mümkün kılmaktadır.
- **Maliyet:** Laminat gibi uygun maliyetli malzemelerin tercih edilmesi de bütçe dostu bir çözüm sunmuştur.
- **Sürdürülebilirlik:** Alan tasarrufu sağlayan ve çok amaçlı kullanılan mobilyalar, gereksiz kaynak tüketimini azaltmaktadır. Katlanabilir yapı sayesinde yalnızca ihtiyaç duyulan alan ve mobilya kullanılır, bu da çevresel etkiyi azaltır.

Şekil 14. Mutfak Modülü

- **Esneklik ve Uyarlanabilirlik:** Mutfak modülünün kitchenette olarak tasarlanması ve yaşam alanıyla bütünleşik hâle getirilmesi, mekânsal verimliliği artırmaktadır. Duvara gömülü katlanabilir yer masası, kullanıcıların kültürel alışkanlıklarına uygun biçimde tasarlanmış; hem ihtiyaç duyulduğunda kullanılabilen hem de kullanılmadığında alan açan bir sistem sunulmuştur. Bu esnek kullanım, farklı yaşam senaryolarına kolay uyum sağlamaktadır (Bayram, 2011).
- **Dayanıklılık:** Laminant tezgâh ve metal kutu profillerin menteşeli sistemle birleştirilmesi, sağlam ve uzun ömürlü bir kullanım sunar. Bu sistemde kullanılan malzemeler dış etkilere karşı dirençli olursa, sık kurulum ve taşıyama rağmen bozulmadan işlevini sürdürebilir.
- **Taşınabilirlik:** Katlanabilir tezgâh ve masa sistemleri sayesinde hacim azaltılarak kolay taşınabilirlik sağlanmıştır. Bu, modülün farklı alanlarda yeniden kurulmasına olanak tanır. Tüm sistemin kompakt ve birleşik tasarlanması, lojistik süreçlerde pratiklik kazandırmaktadır.
- **Maliyet:** Laminant ve metal profil gibi nispeten düşük maliyetli ancak dayanıklı malzemelerin tercih edilmesi, ekonomik bir çözüm sunar. Ayrıca çok işlevli, yer kaplamayan katlanabilir sistemler, fazladan mobilya ihtiyacını ortadan kaldırarak bütçeyi daha verimli kullanma olanağı vermektedir.
- **Sürdürülebilirlik:** Katlanabilir ve yerle bütünleşik mobilyalar, daha az malzeme kullanımı gerektirir. Böylece üretim kaynaklarının verimli kullanılmasına katkı sağlar. Aynı zamanda kullanıcı kültürüne uygun çözümler sunarak, sosyal sürdürülebilirliğe de destek vermektedir.

3.6. Toplumsal Etkileşim Alanlarına Çözüm Önerisi

- Giriş bölümünde, yaklaşık 20–30 araç kapasiteli bir otopark alanı planlanmıştır. Bu alan, tarım işçilerinin araçlarını güvenli bir şekilde park edebilmeleri amacıyla tasarlanmıştır.
- Alanın güvenliğini sağlamak amacıyla girişte bir güvenlik noktası konumlandırılmış; yerleşim sınırları ise çevresel tehditleri önlemek ve özel alan bütünlüğünü korumak amacıyla çitlerle çevrilmiştir.
- Vaziyet planında, her 20 yaşam modülünden oluşan gruplar için ortak kullanım alanları oluşturulmuştur. Bu alanlar, bir toplanma alanı, kadınlara özel sosyal alan, ekmek pişirme bölümü, çamaşırhane ve 0–3 yaş arası çocukların kısa süreli bakımı için mini kreş birimlerini içermektedir.

- Ayrıca, her 20 modüllük grup için küçükbaş ve büyükbaş hayvanların barındırılabilceği ahır birimleri de planlamaya dâhil edilmiştir.
- Erkek kullanıcılar için sosyal etkileşim alanı olarak bir kahvehane tasarlanmış; bu alanın çevresi, mahremiyet sağlamak amacıyla ağaçlandırılarak sınırlandırılmıştır.
- Yerleşim alanının merkezinde, tüm kullanıcıların kolaylıkla erişebileceği şekilde bir mescit, bir bakkal ve bir çok amaçlı salon planlanmıştır. Kadın ve erkek kullanıcıların mahremiyetine dikkat edilerek, bu yapılar için ayrı girişler tasarlanmıştır.

- Çocuk kullanıcılar için yaş gruplarına göre ayırım yapılmış; 3–6 yaş grubu çocuklara yönelik bir kreş planlanmıştır. Genç kullanıcılar için ise cinsiyet gözetilerek ayrı kız ve erkek etüt merkezleri tasarlanmıştır.
- Ulaşım düzenlemeleri kapsamında, araç trafiğine uygun yollar asfalt olarak tasarlanmış; yaya yolları ise mıcır malzeme ile oluşturularak farklı çizgilerle belirtilmiş ve yönlendirme sağlanmıştır. Yaşam alanları ve ya diğer alanlar çimdir.

Şekil 9. Vaziyet Planı

• Maliyete Çözüm Önerisi

- WC
- EBEVEYN
- 6-7 KİŞİLİK MODÜL
- 8-9 KİŞİLİK MODÜL

Şekil 10. Nakliyat

Katlanabilir modüller, taşınabilirlik ve verimlilik açısından optimize edilebilmektedir. Katlandıkları durumda, her biri 250x1460 cm ölçülerindeki bir tıra, 6-7 kişilik ve 8-9 kişilik modüllerden dörder adet yerleştirilebilmektedir. Bu tasarım hem lojistik maliyetleri azaltmada hem de taşınabilirlik açısından avantajlı bir çözümdür.

Şekil 11. Volther Hibrit Kollektör (VHK) ve Solar panelli sokak lambaları

- Güneş panelleri, güneş ışınlarını doğrudan elektrik enerjisine çevirerek sürdürülebilir bir enerji kaynağı sunar. Bu projede kullanılan **Volther Hibrit Kollektör (VHK)** ise, aynı sistem üzerinden hem elektrik hem de sıcak su üretebilen bir teknolojidir.
- Geçici yaşam alanlarında **VHK sistemi**, enerji verimliliği sağlarken altyapı ihtiyacını azaltır. Mevsimlik tarım işçilerinin temel ihtiyaçlarını karşılamada ekonomik, çevreci ve işlevsel bir çözüm sunacaktır.
- **Solar panelli sokak lambaları**, güneş enerjisini gündüz saatlerinde depolayarak gece aydınlatma sağlar. Bu sistem, şebeke elektrigiğine ihtiyaç duymadan çalıştığı için enerji maliyetlerini düşürür ve çevresel sürdürülebilirliği destekler. Geçici yaşam alanlarında güvenliği artırırken, ekonomik ve ekolojik bir aydınlatma çözümü sunacaktır.
- Foseptik çukuru, kanalizasyon altyapısının bulunmadığı geçici yerleşim alanlarında atık suyun geçici olarak biriktirilmesini sağlar. WC, banyo ve çamaşırhanelerden gelen evsel atıkların hijyenik şekilde kontrol altına alınması, çevre sağlığının korunması ve bulaşıcı hastalık riskinin azaltılması için bu alan için **Foseptik Çukuru** önerisi sunulmuştur.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Adana Çukurova Bölgesi'ndeki mevsimlik tarım işçilerine yönelik barınma sorunlarına kapsamlı, uygulanabilir ve sürdürülebilir bir çözüm sunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde, mevcut geçici yerleşimlerin hijyen, güvenlik, mahremiyet, altyapı yetersizlikleri ve sosyal ihtiyaçlara cevap verememesi gibi temel eksiklikleri olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunlar doğrultusunda geliştirilen öneriler, **modülerlik**, **taşınabilirlik** ve **sürdürülebilirlik** ilkeleri çerçevesinde şekillenmiştir. Bu ilkeler yalnızca kavramsal düzeyde kalmamış, mekânsal ve teknik düzeyde somut tasarım kararlarına dönüştürülmüştür.

Adana bölgesindeki üretime katılan mevsimlik tarım işçileri ve onların çocukları, eğitim, sağlık ve çocuk koruma gibi temel hizmetlere erişimde ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu gruplara yönelik mevcut gruplar, kısa süreli ve sınırlı altyapı projeleri ile yürütülmekte, sistemler birbirinden kopuk ve eşgüdemsüz bir şekilde gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir. Bunun sonucunda, elde edilen yerel ya da ulusal politikaların yeterliliğinde yeterince değerlendirilememekte ve kalıcı bir etki yaratamamaktadır.

Yerel yönetimler, meslekler, sendikalar ve sivil toplum üyelerinin çocuk işçiliğinin ihlali ve mevsimlik tarımın yaşam koşullarının öğrencilere yönelik ücretlerin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Sorunun çözümünün devam ettiği salgınların genellikle ortaya çıkmasıyla sınırlı kaldığı, bu girişimlerin süreklilik ve kapsam açısından eksik olduğu görülmektedir.

Mevsimlik tarımın yaşam süresinin insana yakışır hale getirilmesi, özellikle barınma, su, banyo, tuvalet, çamaşır yıkama, yemek yapma ve ısınma gibi temel yaşamın karşılanması açısından önemlidir. Ancak bu

konuda modern, kültürel ve insan haklarına uygun çözümlerin geliştirilmediği görülmektedir. Barınma ve altyapıya yönelik bu eksikliklerin, özellikle insanların korunmasının ele alınması, acil bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır.

Mevsimlik tarım işçiliğinin dinamik yapısı, çözüm geliştirme süreci esnek ve uyarlanabilir bir yaklaşma zorunlu kılmaktadır. İklim koşulları, ürün çeşitliliği, yönetim faaliyet türleri ve teknolojik altyapı gibi değişkenler, bu süreçteki temel hizmetlerin sunumunu sağlayan çeşitli özelliklerdir (Uzel, 2001). Dolayısıyla hizmetlerin planlanması ve bu dinamiklere uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bölgedeki barınma eksiklikleri şu şekildedir:

Mevcut Barınakların Eksiklikleri

1. **Malzeme ve Dayanıklılık:** Mevcut barınaklar, genellikle ahşap, muşamba, plastik örtü veya kerpiç gibi malzemelerle inşa edilmekte ve kısa ömürlüdür. Bu özellikler, zorlu hava şartlarına uygun koruma sağlamamaktadır. Örneğin, yağmur suyu çadırlarının içine sızma ve alışveriş barınma alanlarını yaşanamaz hale getirmektedir.
2. **Hijyen ve Sağlık:** Çadırlar ve ilkel barınaklar, hijyenik olmayan ve ayrılmakta olan, köklerin erimesine zemin hazırlamaktadır. Elektrik ve temiz suyun eksikliğinin, günlük bozulmaların olumsuz etkileri.
3. **Sosyal ve Psikolojik Sorunlar:** Mevcut barınma çözümleri, mahremiyet sağlamaktan uzaktır. Barınma genellikle açık alanlarda ve kalabalık şekilde paylaşılmakta, işçiler arasında sosyal gerilimlere yol açmaktadır. Ayrıca bu yapılar sosyal etkileşimi sağlayan unsurlardan yoksundur.

Önerilen Tasarımın Avantajları

1. **Malzeme ve Dayanıklılık:** Tasarımda kullanılan trapez sac, cam yünü ısı yalıtımı ve kaliteli paneller gibi özellikler, mevcut barınaklara kıyasla çok daha dayanıklıdır. Bu özellikler hem zorlu hava şartlarına dayanıklı hem de uzun ömürlüdür. Ayrıca modüllerin makul ve taşınabilir olması, mobil yaşam tarzına büyük bir uyum sağlamaktadır.
2. **Hijyen ve Sağlık:** Önerilen konteynerlerde elektrik ve su depolanmak üzere entegre alanlar planlanmıştır. Ayrıca havalandırma ve soğutma özellikleri sayesinde iç mekanların hijyenik ve sağlıklı bir ortam sunması sağlanır. İşçilerin temel sağlık yaşamlarını karşılayabilecek şekilde temizlenebilir banyo ve tuvalet alanları da mevcuttur.
3. **Kültürel Uyum:** Tasarım, toplumun kültürel yaşamına uygun şekilde düzenlenecektir. Örneğin, yer sofrası düzenini sürdürülebilmeleri için, monte edilmiş oranlarda masalar tasarlanmıştır. Bu sayede modern tasarım ile geleneksel yaşam dağılımı arasında bir denge sağlanmıştır.
4. **Modülerlik,** önerilen barınma birimlerinin farklı kullanıcı profillerine ve değişken nüfus yoğunluklarına göre kolayca yeniden organize edilebilmesini sağlamıştır. Her 20 konut birimi bir "yaşam grubu" olarak ele alınmış, bu gruplar için ortak sosyal alanlar (çamaşırhane, kadın sosyal alanı, ekmek pişirme birimi ve 0-3 yaş arası çocuklar için mini kreş) entegre edilmiştir. Böylece yalnızca bireysel barınma değil, kolektif yaşamın desteklenmesi hedeflenmiştir. Fonksiyonel iç mekân çözümleriyle donatılan birimlerde, katlanabilir yataklar, yer sofrası kullanımına uygun masa sistemleri ve esnek mobilyalar ile mekânsal verimlilik sağlanmıştır.
5. **Taşınabilirlik,** mevsimlik tarımın göçebe doğasına uyum sağlayacak şekilde ele alınmıştır. Konteyner birimleri, bir tır ile taşınabilecek ölçülerde tasarlanmış, hafif ve sağlam malzemeler kullanılarak montaj-demontaj süreci kolaylaştırılmıştır. Araç yolları asfalt, yaya yolları macir olarak planlanarak hem ulaşım konforu hem de maliyet avantajı gözetilmiştir. Ayrıca hayvancılık yapan aileler için, her yaşam grubuna ait ahır alanları önerilmiştir.
6. **Sürdürülebilirlik** ilkesi ise; enerji, su ve atık yönetimi sistemleriyle mekâna entegre edilmiştir. Güneş enerjisiyle çalışan hibrit Volther kolektörler ile hem elektrik hem sıcak su temini sağlanmış; solar panelli sokak lambaları ile enerji verimliliği desteklenmiştir. WC, banyo ve çamaşırhane atıklarını için foseptik çukuru sistemi önerilmiş, böylece altyapıya bağımlılığı azaltan bir model

oluşturulmuştur. Bu çözümler, yalnızca çevresel sürdürülebilirliği değil aynı zamanda ekonomik sürdürülebilirliği de sağlamaktadır.

Tüm bu öneriler, yalnızca fiziksel yaşam koşullarını değil, aynı zamanda sosyal yaşam kalitesini iyileştirmeyi amaçlamıştır. Mahremiyet esasına göre ayrılmış sosyal alanlar, kadın ve erkek kullanıcılar için ayrı giriş-çıkışlarla planlanmış; çocuk ve gençlere yönelik eğitim ve sosyalleşme alanları (kreş, etüt merkezi, oyun alanları) dâhil edilmiştir. Kahvehane gibi kültürel mekânlar ise mahremiyetin korunmasına yönelik peyzaj çözümleriyle desteklenmiştir.

Sonuç olarak, bu tasarım modeli; mevsimlik tarım işçilerinin göçebe yaşam düzenine entegre olabilen, insana yakışır yaşam koşulları sunan ve aynı zamanda sosyal kapsayıcılığı güçlendiren bir çözüm sunmaktadır. Modüler, taşınabilir ve sürdürülebilir tasarım ilkeleri üzerinden geliştirilen bu yaklaşım, yalnızca geçici bir barınma modeli değil, aynı zamanda sosyal bütünleşmeyi destekleyen ve yaşam kalitesini yükselten bir yaşam alanı önerisi olarak değerlendirilmelidir. Çalışma, ilgili kurum ve kuruluşlar için gelecekteki benzer tasarım ve politika geliştirme süreçlerinde referans olabilecek nitelikte bütüncül bir model ortaya koymuştur.

KAYNAKLAR

- Adana Mimarlar Odası (2011). Çukurova bölgesindeki mevsimlik tarım işçilerine yaşam alanı tasarımı Ulusal Öğrenci Mimari Fikir Yarışması, 2011. <https://www.arkitera.com/etiket/cukurova-bolgesindeki-mevsimlik-tarim-iscilerine-yasam-alani-tasarimi-ulusal-ogrenci-mimari-fikir-yarismasi/> (Erişim Tarihi: 15.01.2025)
- Akalın, M. (2018). Mevsimlik tarım işçileri ve barınma koşullarının değerlendirilmesi: Yenice, Tarsus, Silifke Örnekleri. Sosyal Güvence Dergisi, 7(13), 1-30. <https://doi.org/10.21441/sguz.2018.65>
- Ateş, M. (1988). Toplu konutlarda esneklik amaçlı yaklaşımlar üzerine bir inceleme (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayram, Z. (2011). İşlevsellik ve esneklik bağlamında konut iç mekân tasarımında mobilya kullanımı (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ÇSGB. (2010). Mevsimlik gezici tarım işçilerinin çalışma ve sosyal hayatlarının iyileştirilmesi stratejisi ve eylem planı, Ankara.
- Dedeoğlu, Saniye (2018) Tarımsal üretimde göçmen işçiler: Yoksulluk nöbetinden yoksulların rekabetine. Çalışma ve toplum, 1(56), 37-68.
- Dedeoğlu, S. ve Bayraktar, S. (2019). Yoksulun umudu çocuk: Mevsimlik tarım işçisi hanelerin Sosyo-Ekonomik profili ve çocuk işçiliği araştırması. UNICEF-Kalkınma Atölyesi, Ankara. <https://www.ka.org.tr/dosyalar/file/Yayinlar/Cocuk-Haklari/Raporlar/YOKSULUN-UMUDU-COCUK.pdf>
- Dikeç, I. (2013). Küçük konutların iç mekân tasarımında işlevsellik bağlamında esneklik: Nef Flats Levent 163 örneği (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Desağıs, M. (2006). Konut alanı-yaşam alanı ilişkisi açısından küçük konutlar (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Egemen E., A. (2015). Mevsimlik tarım işçileri ve barınma sorunları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erk, N., Burgut, R. ve Yıldırım, E. (1986). Çukurova bölgesine gelen geçici tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi, TÜBİTAK
- Gönültaş, H., Kızılaslan, H. ve Kızılaslan, N. (2020). Gıda israfının davranışsal belirleyicileri; Tokat ili örneği. Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 9(3), 14-24.
- İsimsiz (1985). Genel nüfus sayımı, Nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri, Adana Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. D.İ.E. Matbaası, Ankara.
- İslamoğlu, Ö. ve Usta, G. (2018). Mimari tasarımda esneklik yaklaşımlarına kuramsal bir bakış. Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 8(4), 673-683.

- Karabıyık, E. (1997). Geçmişten günümüze Adana Ovası'nda mevsimlik tarım işçileri ve çocukları tarihsel süreç kurum analizi mevcut durum öneriler. Kalkınma Atölyesi, Ankara.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, Göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(3), 163-184.
- Koebel, T. ve Daniels, M. (1997). Housing Conditions of Migrants and Seasonal Farmworkers
- Mertol, H., Akgeyik, M., Pirdoğan, A. ve Karaman, N. (2021). Mevsimlik tarım işçiliği sorunları ve çözüm önerileri (Hilvan Örneği). Eğitim Bilim ve Araştırma Dergisi, 2(1), 63-74.
- Nazik, H. ve Gönen, E. (1993) Kadınların mevsimlik tarım işlerinde çalışmalarının ailenin ekonomik durumu ve yaşam biçimine etkisi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları:1309, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler, Ankara.
- Özbekmezci, Ş. ve Sahil, S. (2013). Çukuoova yöresindeki mevsimlik tarım işçilerinin yerleşim dokuları ve yaşam üniteleri. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 19(4).
- TUİK (2013). Türkiye'de Tarım İşçilerinin Nüfusu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Isgucu-Istatistikleri-2013-16015>
- Uzel, N. (2001). Esnek ve adapte olabilir konutlar için değerlendirme rehberi (Yüksek Lisans Tezi). Gebze Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmit.
- Ünal, B. (2013). Mobil konutların iç mekân tasarımlarının görsel algı açısından incelenmesi: Geçici afet konutları örneği (Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, İstanbul.
- Yalçın, Ö.F. (1980). Çukurova bölgesinde mevsimlik tarım işçilerinin sosyo-ekonomik sorunları üzerine bir araştırma (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ankara.
- Yıldırak, N. (2003). Türkiye'de gezici ve geçici kadın tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları ve sorunları. Tarım İş Sendikası, 4.